

Poštnina plačana v gotovini.

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA
LETO 1928

ŠTEV. 1

Ustanovljena 1900.

Ustanovljena 1900.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

Ljubljana, Dunajska cesta

v lastni palači.

Delniška glavnica: Rezervni zakladi cirka
Din 50,000.000 Din 10,000.000

Poštna hranilnica podruž. Brzojavni naslov:
Ljubljana št. 10509 Banka Ljubljana

Telefon števil. 2261, 2413, 2502, 2503 in 2504.

Se priporoča za vse v bančno stroko
spadajoče posle.

Podružnice agencije:

Brežice, Celje, Črnomelj, Gorica, Kranj,
Logatec, Maribor, Metković, Novi Sad,
Novo mesto, Prevalje, Ptuj, Rakek, Sara-
jevo, Slovenjgradec, Split, Trst.

Dr. Jos. Ciril Oblak: Plezalstvo-šport-planinstvo

Pred več ko 30 leti je bila četa slovenskih takozvanih »hribolazcev« še razmeroma jako majhna. Tudi moja malenkost je bila med njimi. Danes je narasla v veliko armado, v kateri se v zadnjem času odražajo posebne vrste hribolazci: plezalci.

Planinstvo ima svoj izvor v poglobljeni ljubezni do prirode; takisto turizem sploh, ki pa zasleduje še širše cilje in je zato univerzalnejši.

Čustvena stran duše je tista, ki žene človeka v prosto naravo na svetlo trato, v tiho dolino, v temni gozd, v pečine in na vedre višave. Estet je, kdor išče lepote in veličastja v harmoničnem delovanju prirodnih sil. On gleda v pokrajini največji, najpopolnejši umotvor, on prisluškuje simfoniji prirodnih glasov. In vendar ima zopet vsak še svoje posebno zanimanje za posameznosti v tem brezdanjem in brezmejnem prirodnem bogastvu. Kdor motri in hodi le za posameznostmi, pa nima očesa in čustva za celoto, ta ni med njimi; — daleč proč od njega je poezija, a kdor se ni niti približal hramu modric ter pogledal v njih tajne, ta ni moj, ne Cankarjev popotnik.

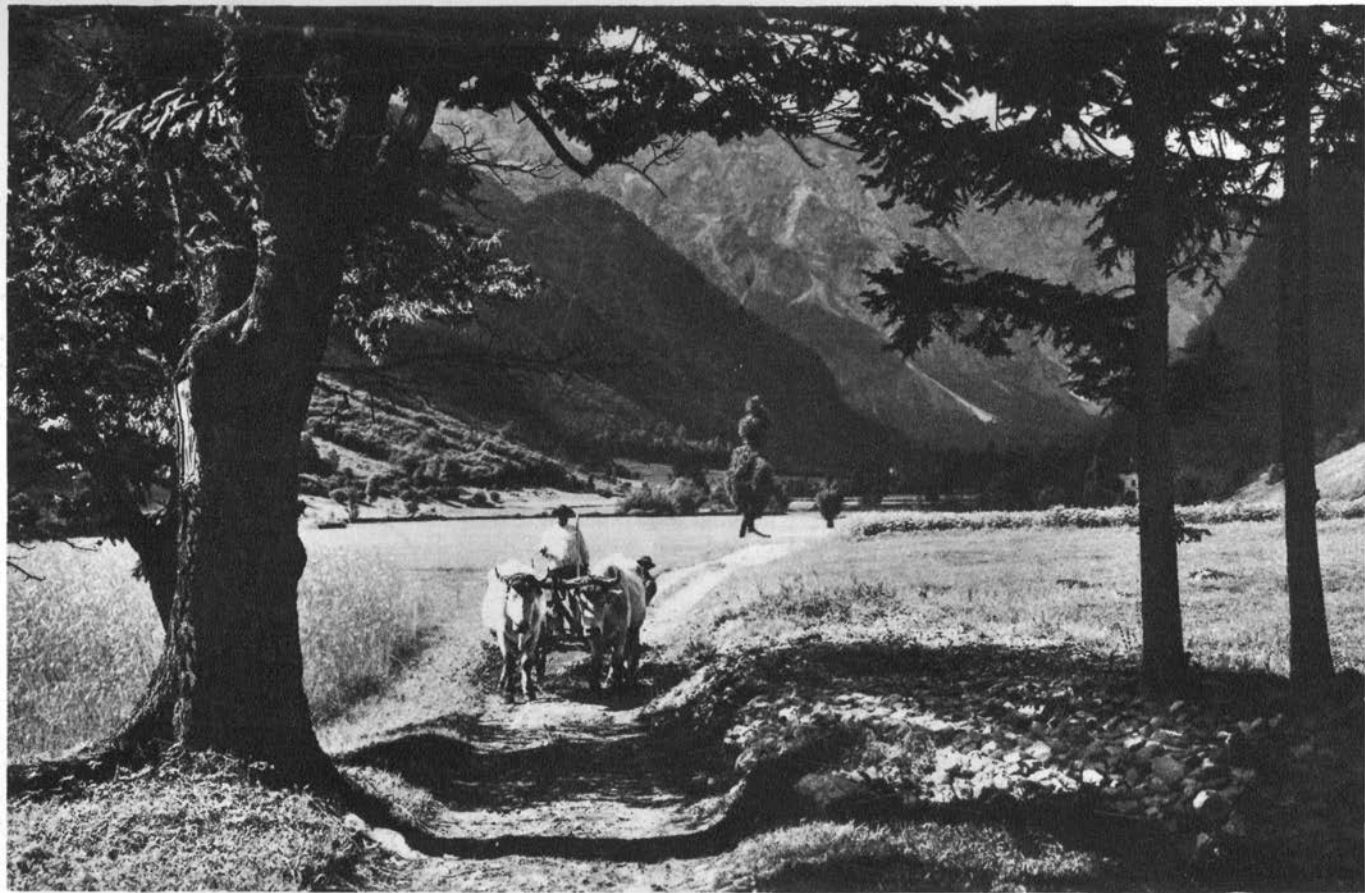
Pravi smisel za naravo se razvije razmeroma pozno, ljubezen do prirode je čut že zrelega človeka; v zorni mladosti je planinstvo in uživanje prirode vse bolj površno. Kakor se kaže to tudi sicer v dejanju in nehanju človeka, tako tudi v slovstvu. Pri Slovencih in Slovanih sploh pa je, se mi zdi, ljubezen do prirode posebno izrazita. O tem nam pričajo že naše narodne pesmi in ni ga skoro večjega slovenskega duha, ki bi ne bil prislunil božjemu koncertu v prirodi.

S planinstvom je dostikrat zvezano tudi plezanje, posebno tam, kjer na razne vrhove še ni nadelanih potov; tam je to neizogibno. Ali zdelo se je, kakor da hoče postati plezalstvo posebna panoga planinstva. Dokler ne postane plezalstvo samemu sebi namen in se ne izrodi v navadno rekorderstvo, ki je n. pr. Kugyju zoprno, je v gotovih partijah planin tako samo ob sebi umevno, da ne more priti kot posebna »panoga« v poštev in je to sploh — da se tako izrazim — »del planinstva«. Kakor hitro pa postane plezalstvo izrodek modne gonje in nečimurnosti, je ponižano na nivô puhlega športa. Treba samo, da se priredijo še prvenstvene tekme...

	Stran
<u>Mojstrovka, iz njene stene (fot. dr. Stane Tomižšek)</u>	192
<u>Planika, Leontopodium alpinum (fot. Ivan Tavčar)</u>	216
<u>Ponca in Mangrt s Petelinjeka (fot. Egon Planinšek)</u>	96
<u>Ruska kapelica na potu na Vršič (fot. Ivan Tavčar)</u>	144
<u>Škrlatica s Slemena (fot. Egon Planinšek)</u>	168
<u>Špik z Martuljka (fot. dr. Stane Tomižšek)</u>	264
<u>Triglav z Jeseniške Kočne (fot. Egon Planinšek)</u>	72
<u>Vrata (fot. Gustav Ogrin)</u>	240

II. V besedilu.

Severozapadna stena Škrlatice	79
---	----

Vhod v Logarsko dolino

Fot. prof. Janko Ravnik

Dr. Jos. Ciril Oblak: Plezalstvo-šport-planinstvo

Pred več ko 30 leti je bila četa slovenskih takozvanih »hribolazcev« še razmeroma jako majhna. Tudi moja malenkost je bila med njimi. Danes je narasla v veliko armado, v kateri se v zadnjem času odražajo posebne vrste hribolazci: plezalci.

Planinstvo ima svoj izvor v poglobljeni ljubezni do prirode; takisto turizem sploh, ki pa zasleduje še širše cilje in je zato univerzalnejši.

Čustvena stran duše je tista, ki žene človeka v prosto naravo na svetlo trato, v tiho dolino, v temni gozd, v pečine in na vedre višave. Estet je, kdor išče lepote in veličastja v harmoničnem delovanju prirodnih sil. On gleda v pokrajini največji, najpopolnejši umotvor, on prisluškuje simfoniji prirodnih glasov. In vendar ima zopet vsak še svoje posebno zanimanje za posameznosti v tem brezdanjem in brezmejnem prirodnem bogastvu. Kdor motri in hodi le za posameznostmi, pa nima očesa in čustva za celoto, ta ni med njimi; — daleč proč od njega je poezija, a kdor se ni niti približal hramu modric ter pogledal v njih tajne, ta ni moj, ne Cankarjev popotnik.

Pravi smisel za naravo se razvije razmeroma pozno, ljubezen do prirode je čut že zrelega človeka; v zorni mladosti je planinstvo in uživanje prirode vse bolj površno. Kakor se kaže to tudi sicer v dejanju in nehanju človeka, tako tudi v slovstvu. Pri Slovencih in Slovanih sploh pa je, se mi zdi, ljubezen do prirode posebno izrazita. O tem nam pričajo že naše narodne pesmi in ni ga skoro večjega slovenskega duha, ki bi ne bil prisluhnil božjemu koncertu v prirodi.

S planinstvom je dostikrat zvezano tudi plezanje, posebno tam, kjer na razne vrhove še ni nadelanih pofov; tam je to neizogibno. Ali zdelo se je, kakor da hoče postati plezalstvo posebna panoga planinstva. Dokler ne postane plezalstvo samemu sebi namen in se ne izrodi v navadno rekorderstvo, ki je n. pr. Kugyju zoprno, je v gotovih partijah planin tako samo ob sebi umevno, da ne more priti kot posebna »panoga« v poštev in je to sploh — da se tako izrazim — »del planinstva«. Kakor hitro pa postane plezalstvo izrodek modne gonje in nečimurnosti, je ponižano na nivô puhlega športa. Treba samo, da se priredijo še prvenstvene tekme...

Planinstvo ni nikak šport, kakor ni noben šport ideja splošne telesne in duševne vzgoje.

Zato pravo planinstvo ne prenese rekorderstva; kajti sicer bi bil še tako brezidejen plezalec — med kravjimi in kozjimi pastirji jih je dokaj — tudi največji planinec, in največji Sokol bi bil cirkuški akrobat. Kdor, kakor tak akrobat, išče v gojenju spretnosti svoj kruh, ta izgubi že v naprej gotovi nimbus, ki ga daje človeku čisti idealizem.

Planinstvo je zadeva srea, čustvovanja in estetskega duha, je motrenje in uživanje prirode v njeni harmoniji in estetični lepoti, je kakor umetnost. Priroda pa je povsod lepa; tudi barje ima svoje tajne lepote, a razume jih le tisti, ki se je poglobil v prirodo. Je nekaj vsestranskega, rekel bi, univerzalnega v ideji ljubezni do prirode.

Med planincem in planincem je velika razlika, tako velika, kakor je med pravim pesnikom in kovalcem verzov. Bistvo planinstva ni v samem plezanju po kaminih in stenah; uživanje prirode je estetsko motrenje njene harmonične celote. Stena je lepa, a morda še lepša v primerni razdalji.

Človek, ki bi se vedno gnal samo v stene in načelno izključeval iz svojega recimo — študija vsako drugo formo uživanja prirode ter oznanjal svetu, da najde le v stenah in plezanju vso lepoto, bi bil kakor kipar ali slikar, ki bi ne videl lepote v celi idealni estetski podobi človeka, nego bi ga razparal ter nam kazal njegovo drobovje. Je to sicer večkrat potrebno in morda zanimivo delo, toda ni umetniško doživljanje.

Gledam pa na planinstvo sploh raz stališče umetniškega doživetja; kakor pa ni vsakomur dano umeti in uživati glasbo in poezijo, tako ni vsakdo poklican in izvoljen, da lista in bere v tajinstveni knjigi prirode. Oni, komur je dano, brati in tolmačiti njeno tajinstveno vsebino, ta sliči umetniku, ki izvablja strunam sladke glasove in zna uživati to, kar tisočerm ni usojeno.

Zato bomo vedno imeli dvoje vrst turistov, o katerih nemški pesnik poje:

»Zwei Wanderer zogen hinaus zum Tor
zur herrlichen Alpenwelt empor;
der eine zog, weil's Mode just,
den andern trieb der Drang in der Brust.«

Že stari Kadilnik pripoveduje v svojih pismih o »modnih norcih.« Njemu pa je bila priroda velika cerkev, najvišje in najlepše svetišče, v katero je pohajal ob prostih urah nabirat si duševno in telesno moč, pojit si žejno dušo in se klanjat velikemu neizražnemu božanstvu, ki ga diha vsak atom prirode. Njemu hribolastvo, da go-

vorim v primeri, ni bilo rokodelstvo, bilo mu je vzvišena ideja in iskrena duševna potreba.

Zato mi je stari Kadilnik še danes vzor pravega planinca, čigar spomin nam bo poleg Aljaževega vedno najdražji. Nad obema pa plove duh Frana Erjavca, tega tihega popotnika s torbo, ki ga srečaš tudi v Mencingarjevi »Hoji na Triglav«; zanima ga vsak polž ob potu in pogovarja se s cvetlicami na tratah.

Taki planinci naj nam bodo vzor!*

† Dr. Klement Jug: O smotru alpinizma¹

Mnogo je alpinistov, ki sami ne vedo, čemu hodijo v hribe; zato iščejo na vseh straneh alpinizmu smotra, da bi svoje početje opravičili. Najlepši dokaz za to, kako malo si je večina turistov v tej zadevi na jasnem, je pač v tem, da je vsa alpinistična literatura prepolna pogosto pretiranih slavospevov planinam in onim deloma resničnim, deloma pretiranim in deloma izmišljenim dobrinam, ki jih planine nudijo in radi katerih je baje treba, da se planine obiskujejo. Eni iščejo v planinah lepote, drugi zdravja, tretji religioznosti itd.

Če se vprašamo odkrito, zakaj gojijo ljudje sploh alpinizem, tedaj padejo vsi ti zagovori, ki hočejo biti splošnoveljavni. Kdo hodi plezat po umazanih, črnih kaminih in raztrganih grebenih, s katerih se vrne ves razcapan in razmršen, radi lepote? Kdo prenaša do onemoglosti »štrapace« v snegu, toči, burji, dežju itd. radi zdravja? In koliko turistov je sploh onih, ki mislijo na religioznost, ko gredo v hribe?

Po mojem mnenju je osnovni motiv, ki je gnal prve alpiniste in tudi vse večje poznejše alpiniste v gore, njihovo stremljenje po prvenstvu, volja do zmag nad čim večjimi ovirami in nevarnostmi. Kar je ostalih turistov, pohajajo v hribe iz različnih drugih, posebnějšíh in prigradnostnih motivov. Eni imajo znanstvene interese (geološko, geografsko in prirodoslovno proučevanje gora), drugi estetske, tretji moralne itd. Velika večina »turistov« pa sploh ne hodi v hribe radi teh višjih razlogov, marveč bodisi radi zabave, športa, razvedrila, pustolovščin, bahanja i. dr.; bodisi radi sugestije (posebno začetniki), ki izvira iz boječega spoštovanja pred onimi, ki so že dosegli kake planinske uspehe.

* S tem, temeljno umetniškim označenjem, kajpada ni zajet ves obseg planinstva; je pa ta najintimnejši. Planinstvo pravzaprav staro kakor zgodovina človeštva, dobiva v raznih časih in odnošajih ter pri razlikovitosti človekove individualnosti zelo različne smeri in oblike. Dr. J. T.

¹ Ta članek je bil spisan l. 1924; pred objavo ga je pisatelj hotel še izpopolniti, ker se je zavedal, da snovi ne izcrpa. Smrt je bila hitrejša. Dr. J. T.

Razlika v motivih ima za posledico, da ti različni ljudje tudi vsak drugače goje turistikó. Eden zasleduje v hribih zmagovanje nad nevarnostmi in »štrapacami« v stenah, snegu; takemu včasih ne poplača truda niti najlepši razgled, če je prelahko pridobljen. Drugemu zopet so gore same deveta briga, ogiblje se nevarnosti in išče le spoznanja v njih. Tretjemu so neestetične in nevarne stene sovražne; on išče le lepih razgledov, krasnih pokrajin. Zopet drugi išče v hribih okrepitve značaja v smislu svojih nazorov. Potem so tudi »turisti«, ki hodijo — na Kamniško sedlo in na Golico, a vidijo medpotoma grozne reči, ki jih potem doma pripovedujejo. Itd.

Turistika v splošnem pomenu besede je torej konglomerat motivov. Vsakdo pa čuti, da turistika v tem splošnem pomenu sploh ni prava turistika, marveč da ima ta čisto določen pomen. Turistika v tem ožjem pomenu je pač ona, ki izvira iz najprvotnejšega motiva, iz onega, ki je sploh utrl pot ljudem v gore, v stene, v ledene puščave itd., to je iz stremljenja po zmagah, po prvenstvu. To je je d r o turistike, ki se mu ostali motivi turistov le več ali manj približujejo in pridružujejo. Najbližji temu jedru je mogoče estetski tip turista; kajti tak turist pohaja v hribe, dasi ne iz prvotnega turistovskega nagona po obvladanju, vendar ravno radi gorâ in njihove lepote same.

Naj sedaj smatra kdo trmo in stremljenje po zmagah, ki žene turiste proti oviram, za plemenito ali ne, eno je vendar gotovo, da ta posebna turistika (in ne »turistika« sploh) vzgaja in krepi značaje. Res: s o bili — seveda! — veliki značaji in močni možje že pred alpinizmom; saj tudi ne trdim, da so taki ljudje produkt zgolj alpinizma. Alpinizem je prej izraz stremljenja krepkih mož po udeleževanju, torej efekt takih značajev. Alpinizem je preizkuševalnica volje, tovariške zvestobe; vsled tega on krepke značaje, ki ga goje, preizkusi, izšola, izpopolni. Vse drugače vpliva turistika na pravega nego na samozvanega »turista«.

To spoznanje pa nam nudi možnost, da mi sami damo turistični smoter, tudi če ga ona sama na sebi nima. Brezciljno gojena turistika vzgaja le one značaje, ki imajo že v sebi dano etično podlago za to vzgojo. Smotreno gojena turstika pa more postati važen vzgojni faktor tudi za širše plasti, ki bi jih sicer moralni vpliv turistike ne zasegel. Turistika nam je v stanu dati delavce s trdno voljo za zmagovanje vseh ovir, tudi onih, ki so dane v lastnih nizkih nagonih, delavce s smislom za tovariško zvestobo, disciplinirane, ki bodo v kateremkoli poklicu stali na svojem mestu in koristili narodu in človeštvu. Ne ponižnih in cmeravih, marveč močnih ljudi nam je treba!

V tem vidim jaz višji, etični in glavni kulturni smoter turistike, ne pa bodisi v estetičnih, bodisi v religioznih čustvih, ki naj bi jih zbujal strah pred planinskimi nevarnostmi in ki morejo v svojih ugodnih posledicah biti sicer tudi kulturnega pomena, a ne v tako

velikem obsegu in niti v tako specifično turistovskem smislu, kakor odgoja krepkih značajev. Različne teorije, ki hočejo na kompliciran in malo umljiv način pokazati strah pred nepoznanimi nevarnostmi v svobodni naravi (isti strah, ki ga doživlja otrok v samoti ali v temi, kojemu strahu se pozneje po privadi smeješ) kot jedro turistike, s čimer naj bi se oni, ki ta strah doživljajo, dvigali še višje, nego zgolj na vrhove, torej še višje nego oni, ki strahu ne poznajo: te teorije delajo name vtis, kakor da jih nezavedno motivira stremljenje po opravičbi za ta strah; temu stremljenju pa se poznajo sledovi splošne človeške želje po prvenstvu, dasi morda ta želja ne more priti kot volja do veljave. Globoko spoštujem človeka, ki mu je religija čustvo in ne golo prepričanje. Toda napačno bi bilo radi tega čustva, ki ostane tudi pri ljudeh silne volje in poguma lahko neokrnjeno, še gojiti oni strah pred nevarnostmi, ki dela ljudi majhne, trepetlikave. Moralnejša nego strah v planinah, ki je kar smešno neupravičen (kdor se nevarnostim privadi, spozna, kako zelo majhne so v splošnem), je pogumna požrtvovalnost, srčno samozatajevanje in zapostavljanje samega sebe za tovariša; znak prave turistike!

Če pa je ta moj nazor o smotru, ki ga zamoremo dati turistiki, namreč: da dobi ona svoj kulturni pomen in ne bo le šport, zabava ali v najboljšem slučaju brezciljno »rekorderstvo«, če je ta nazor pravičen, tedaj sledi iz njega neka norma, ki naj bi se je planinci držali pri medsebojnem vplivanju, posebno pa pri vzgoji mlajše generacije. Ta norma pride v prvi vrsti v poštev za turistično literaturo. — Planinec, ki opisuje svojo turo, ima pri tem lahko različne motive. Njegov opis more biti znanstven, poučen referat; vsled užitka, ki ga nudi, se lahko približuje estetičnemu umotvoru; izvirati more zgolj iz zadoščenja ob spominu na izvršitev (kar ni treba, da smatramo za bahanje; saj vsak resnični turist z užitkom pripoveduje o svojih doživljajih svojemu soturistu, o katerem ve, da ga razume in njegovo pripoved tudi uživa, dočim se mu zdi odveč pripovedovati občudujočim nepoznavateljem turistike), in končno lahko izvira tak opis tudi iz gole bahave megalomanije. Vsak od teh načinov opisovanja ima svoj — dober ali slab — smoter.

Prvi smoter, ki naj bi ga planinci dajali svojim opisom, vidim jaz v odgoji mlajših planincev in v izpopolnjevanju turistov sploh. To napredovanje se naj tiče turistovskih zmožnosti, ki si jih lahko planinci medsebojno z opisovanjem lastnih izkušenj stopnjujejo, ali podviga etičnega in s tem kulturnega momenta v turistiki, torej krepitve značajev, kar prava turistika itak zahteva s pogumom, požrtvovalnostjo za tovariše, z zvestobo, z odpovedovanjem udobnostim in drugim užitkom ter s samohotno disciplino, ki mora pri kulturnem človeku nadomestiti pokorščino. Nazorni spisi tozadevnih izkušenj in doživljajev naših planincev bi lahko bili velikega pomena tudi za

narod; zgodovina nam kaže, da so bili narodi močni le tako dolgo, dokler so poznali požrtvovalnost; ko pa jih je takozvana civilizacija pomehkužila in jih napravila odvisne od naslad in individualne sreče, so propadli.

Taki opisi bi imeli res turistovski smoter, ker bi »pozni rodovom« pomagali priti v zmožnostih in značaju še preko nas. — Žalostno, če nas potomci ne prekosijo! Naša in naših zanamcev naloga je, da se ne navdušujemo ob lastni preteklosti, marveč da gledamo v bodočnost.

Dr. H. Tuma: Mangrtska ali Klanška jezera?

Za jezeri v širni Mangrtski kotlini, spodnje 926 m, zgornje večje 936 m višine, je rabil Planinski Vestnik različna imena: Lanška, Klanška, Belopeška, Rateška in Mangrtska jezera. Ime *L a n š k a* jezera (glej Cilenšek, Pl. V. XI. stran 69) je takoj izključiti, ker je potvorba iz nemške besede »In der Lahn«, t. j. dolina pod Plazmi, ki so jo nemški turisti prevedli iz slovenskega V Plazéh, kar je dvojna škrbina okoli 2100 m, nemški imenovana na zemljevidu: Lahnscharte ali Zungenscharte (tudi prevod za slovenski jezik), t. j. zelena, jeziku podobna tratnica nad Nosičem, ki je zelena poličica med obema plazovoma.

Izključiti je tudi turistično ime Belopeška jezera, ker je enostavno prevod iz nemškega imena občine Weissenfels. Slovenski je *B e l a P e č* izvirno ime za vrh 1115 m, nekdanj grad, sedaj razvalina nad dolino Jezerskega potoka. Vsa dolina je bila zadavna slovenska. Po jezerski kotlini so pasli Ratečanje ter gonili čez Siljico in Lisič ob škrbini (nemški Ratschacher Scharte ali Ratschacher Gries), ki pa je neprehodna, v gorenji Remšendol, imenovan Rateška Dnina. Po Remšendolu čez Vršaško Škrbino 1799 m do Vraške Planinice 1271 m nad Rabljem pa so pasli izprva pastirji iz Vrat na Koroškem, v XIX. stoletju pa so se vsilili Ložanje do Kolje Jame 1510 m (Greuther Aibl).

Prva naselbina v dolini Jezerskega potoka je bila laška, Fužine izza dobe, ko so se obrtniki iz Gorenje Italije jeli naseljevati ob naših vodah ter stavili fužine. Na laške naseljence kaže tudi ime Forka, na zemljevidu 1491 m, dočim Ratečanje to ime rabijo za Mittagskogel 2062 m. Nemški grad na Beli Peči 1115 m je sezidal šele Friderik Celjan I. 1431. Po urbarjih iz l. 1573 in 1626 je segala sodna oblast graščine do Pontablja, Beljaka in Završnice, kjer je mejila z Blejsko graščino. Šele graščaki so privedli nemške koloniste, ki so se naselili v selih: Aichletten (slov. Ahleti), Nesselalt, Koprivnik je le prevedenka, in Greut-Rovte, pičlo pa v dolini sami. Izprva sta mejili občini slovenskih pastirjev Vrata in Rateče ob

Remšendolu, v poznem srednjem veku in prva stoletja novega veka pa se je tvorila polagoma nemška občina Weissenfels. Ker pa so bili Ratečanje in Vračanje kozarji in ovčarji, nemški kolonisti pa govedarji, so visoki pašniki ostali v posesti slovenskih pastirjev do srede XIX. stoletja. Vsa prvotna krajevna imena morajo torej biti slovenska.

V dolini Jezerskega potoka so nastala nemška sela Oberort ali Im Stückl, Mittelort ali Am Platz, in Unterort, pod gradom. Ratečanje pa so rabili stara krajevna imena; za Oberort: Pod Klancem, t. j. pod Rateškim klancem pod planoto Ledina, V Blatih in Zablatih; za Mittelort: Fužine, za Unterort: Pod Belo Pečjo.

Obe jezери s pašniki in gozdi okoli sta bili v posesti Ratečanov. Gorenje jezero je bilo še začetkom XIX. stoletja majhno, radi tega je staro ime Jezerce, ter se je razširilo čez obdajajoče pašnike pozneje. Šele zadnjih 60 let so nemški Gewerki v Podklancu deloma pokupili Breg pod Jezerom, deloma dopravdali. Za svet do polovice Jezerskega potoka in ježo do vozne poti po Bregu so Gewerki plačali reci Kr. 200, vse s pomočjo deželnega odbora Kranjskega. Ratečanom je ostala le pravica za napajanje živine na Jezercu. Dotlej so Ratečanje jezeri imenovali »Naša jezera«, »Rateška jezera«. Šele ko so se Gewerki polastili sveta, se je jelo rabiti ime **Klanška jezera**, ne kot lastno ime, ampak meneč, ker niso več v naši posesti, ampak Gewerkov »Pod Klancem«. Po starih imenih krajev in vsaj pričetkom tega stoletja še svežem spominu starih pastirjev in lovcev, je torej razumeti imena za jezero ter izločiti pravo.

Izključiti je imena Lanška, Belopeška in Klanška jezera, ker niso ne pristna, ne stvarna, ne geografična, ampak zanešena. Jezera so bila imenovana Rateška od vekov, kakor se imenuje po kraju Bleško jezero, Vrbsko in druga, ki nimajo posebnega značaja po obliki ali barvi, n. pr. Črno, Zeleno, Veliko jezero na Komni. Stoji pa dejstvo, da so vsa ta imena dejanski v rabi in se neljubo križajo. Radi tega je izbrati edino geografično, točno ime Mangrtska jezera — Mangartseen, ki je pojmljivo in pristopno vsakemu, domačinu in tujcu, priprostemu človeku in učenjaku.

Paula Jesih: Z Martuljka preko Rigljice in Ferdamanih Polic v Kranjsko Goro

Dne 29. VI. 1927 sva se s Čopovim Jožem odločila, da poskusiva najti prehod preko Rigljice (Rigeljce 2074) in Ferdamanih Polic (2273) do pod Špika in njega markirane poti v Kranjsko Goro.

Pod Srcem sva krenila skrajno desno, rekla bi: v loku, po produ in snegu tako, da sva prišla pod steno Rigljice na skrajnem koncu.

V jugovzhodno steno Rigljice sva vstopila popoldne. Po prodišču, malih izpranih policah, sploh po lahki skali sva dospela do suhega macesna. Prvotno sva hotela prečkati od tu na levo v črn, izpran kamin, ki je dobro viden od spodaj s prodišča. To namero sva pozneje opustila in sva gvozdila raje naravnost gori po v začetku zoženem, do 50 m dolgem kaminu. Iz kamina sva plezala nekoliko v levo po krušljivi skali, nato dalje med ruševjem na prvi vrh Rigljice. Na vrhu, ki je krasna razgledna točka, sva postavila kamenega možica. Po malem počitku sva sklenila, da nadaljujeva plezanje, ki je vsled satovju podobnih in zelo krušljivih skal precej eksponirano, do mraku, kar bi nama hodilo v prid za prihodnji dan.

Grebeni in grebenčki, turnci in turnčki različnih oblik so se vrstili pred nama. Bila sva kakor v labirintu... Mrak, ki je nastajal, je povečeval mogočnost tega razkosanega in nažaganega grebena — levo od naju pa je razprostrta silhueta te božanstvene — Martuljske skupine. Človek bi molil — — — !

Vedno gostejši mrak naju je opominjal, da je skrajni čas najti pripraven prostor za — bivak. Na južni strani med Rigljico in Ferdamanimi sva plezala z grebena nižje doli med ruševje in se utaborila med njim. Nanosila sva skupaj suhih, preperelih korenin; ker je postajalo vedno hladneje, sva zanetila ogenj ter grela svoje nekoliko premrle ude. Da bi prebila noč kolikortoliko na mehkem, sva narezala ruševja, ga nabasala v nahrbtnike, nekaj ga pa nastlala po tleh. Bilo je prav udobno.

Obetala se je nama krasna noč in še krasnejši dan, ki nama je bil tudi potreben za orientacijo in določitev nadaljnje smeri.

Tu bi pripomnila, da bi se naj plezalci, ki nameravajo plezati isto smer, preskrbeli Pod Srcem, t. j. pred vstopom v steno, z vodo ali snegom, ker so se najini računi, da dobiva na severni strani snega, izjalovili in sva zastonj nosila s seboj dve prazni čutari. Mučila naju je grozna žeja ...

Drugo jutro, ki je bilo najlepše, kar sva jih doživela v planinah — Dachstein, Visoke Ture, Veliki Klek, to vse je bilo pomaknjeno v neposredno bližino — se mi je zdelo kakor plačilo za štiridnevno čakanje na lepo vreme v Martuljku.

Po iskreni zahvali gostoljubnemu ruševju sva ob šestih odšla od bivaka. Pred odhodom sva pozajtrkovala vsak požirek cognaca; ko si je Joža še nekoliko popravil svoje razdejane plezalke, sva zopet plezala po žagi podobnem grebenu. V srečnem upanju, da bova kmalu dosegla cilj, naju iznenadi do 200 m globok prepad. Gladka in previsna stena pod nama je napravila vtis, da je brez vsakršnih prijemov. Umolknila sva... Čop je že predlagal nazaj! — in najti nekje prehod doli na prodišče. Vendar nama obema ta umik ni posebno prijat in nisva se mogla odločiti.

Po večkratnem izvidovanju od vseh strani opaziva nekaj ruševja, ki je izgledalo kakor prilepljeno na steno. S tem se je v naju utrdilo upanje, da bi bil morda tam možen — prehod. S seboj sva imela vrv in kline. Z grebena se spustiva desno po krušljivih skalah in levo po malih kaminih ter vsa srečna zagledava tisto važno ruševje, ki se je od blizu izkazalo za ozko, zaraslo poličko. Na polici me je Čop zavaroval, jaz splezam navzdol v strm in ozek, spodaj razširjen kamin, nato na levo pod previsno skalo na nekak nos in z njega na ozko skalno brv, po kateri sva z lahkoto prišla v nasprotno steno.

Z nasprotne strani sva si še enkrat ogledala steno in sva razumela, da je dotičnik (našla sva namreč staro markacijo, ki izvira, kakor sva pozneje ugotovila iz zapiska na neki skali, od planincev »Vodnik-Skušek, 15. 8. 1906 leta«), ki je markiral, prišel do te stene, (s Krnice gori); potem se je vrnil. Stena pa je na pogled težka, v resnici lahka!

Odšla sva nato po markiranem, dobro razčlenjenem kaminu na greben, od tu zopet po strmem, grapi podobnem kaminu doli. Konec kamina je globok prepad; zato sva krenila na desno v steno in levo na snežišče pod previsne rdeče skale.

Plezanje je trajalo 11 ur, če odračunamo bivak. Dalje te vede markirana pot do Špika in v Kranjsko Goro.

P. Cevc: Mosor (1340 m)

Po neprijaznem viharju, ki je gorovje in južno nebo Dalmacije prekrival s črnimi deževnimi oblaki, so v aprilu 1926 končno le nastopili tisti krasni dnevi, ki so v Dalmaciji tako pogostni kakor pri nas redki. Povzpel sem se najprej na Marjan (178 m), majhno brdce nad Splitom, glasovito razgledno točko.

Pregledoval sem z Marjana morje, štel po njem raztresene otoke, se divil rajski lepoti Kaštelanskega zaliva s sedmimi »kašteli«, ki so, kakor sedem labudov, pristali ob obrežju strmega Kozjaka; pogled pa sem ustavil proti vzhodu, na sivem, golem gorovju Mosorja. Njegova veriga se razteguje vzporedno z morsko obalo, 24 km zračne daljave; začne se pri Klišu nad Splitom, se vije jugovzhodno in se konča z vrhom Lišnica. Teren je čisto apnenast in izrazito kraški. V svojem prednjem delu se naglo dviga, v srednjem doseže največjo višočino, v vzhodnem pa se vrh za vrhom niža. Akoravno doseže v najvišji točki komaj 1340 m, ti vendar nudi Mosor razglede, s kakršnimi te ne poplačajo gorski velikani, ponosni na tisočake metrov.

Nisem še bil veliko slišal o razmerah tam gori; v Splitu so pač redki, ki bi bili na njem. A jaz sem sklenil, da poromam po grebenu čez vso njegovo verigo. Vročina še ni bila prehuda, dnevi že zadosti dolgi, prav primeren čas za tukajšnjo gorsko turistiko. —

Ob 6. zjutraj, lepega dne koncem aprila, je odbrenčal poštni avto z menoj iz Splita čez rodovitno Splitsko polje proti Žrnovnici. Prostora sem imel dovolj; bil sem edini potnik. Da na Mosorju bom sam, se mi je zdelo; ne pa, da bom tudi v avtu. Nemoteno sem gledal sedaj na levo, sedaj na desno: po lepi okolici, skrbno obdelanih poljih, ograjenih vinogradih, na mimo švigajoče oljke, smokve. Srečavali smo kmete in kmetice, ki so na obloženih konjih in oslih hiteli v Split na trg. Na manj obloženih konjih so jahali moški in ženske, starci in otroci. Pri vasi Stobreč zavija cesta proti Žrnovnici. Z obeh strani je breg, v sredi pa močvirnata tla, ki jih spredaj nataplja morje, zadaj potok. Tu so se l. 1807. odigrali zadnji čini junaških Poljičanov* za neodvisnost njihove osemstoletne kneževine, v boju s Francozi.

V vas Žrnovnico, ki leži z desne strani ob enakoimenovanem potoku, smo prispeli ob pol 7. zjutraj. Vas šteje 1400 prebivalcev in je iz Splita sem najpripravnejše izhodišče na Mosor. Zapustil sem avto in nastopil takoj precej strmo pot, ki me je med kamenitimi in trnovitimi ograjami vinogradov, med temnozelenimi smokvami i sivozelenimi oljkami in drugim južnim drevjem, vodila k cerkvi sv. Antona. Za cerkvijo je šola; pred njo vrišči in skače dečad, vedra, vesela. Nasprotni breg Markovače ima, če ga pogledaš od te cerkvice, od vrha do tal pravilno obliko velikanskega zvona; kar čakaš, kdaj se bo zazibal in mogočno zadonel. Malo dalje od te cerkvice so hiše Gornje Žrnovnice.

O kakšnih ravnih potih, niti po vasi, seveda ni govora; oglašeno kamenje, ki na vse strani moli iz tal, ti obtolče noge, če ne paziš. Na nekaterih oknih sem videl posode s cvetjem, velika redkost v teh krajih, vredna, da jo spomnim.

V vasi sem kopo žen, ki so na pragu neke hiše predle, vprašal, če hodim prav. Vse so vstale; tu je namreč navada, da sedeče ženske vstajajo, če jih pozdravi ali kaj vpraša mimogredoč moški, tujec ali domačin. Žene tu po svoji telesni moči ne zaostajajo veliko za moškim; v nravnem oziru so kar zgled poštenosti, pobožne in delavne. Iz raznih znakov pa dobimo vtis, da veljajo le za nekaj nižjega; če ti n. pr. mož predstavlja svojo ženo, se bo vedno opravičil z »oprostite«: »to je moja žena.«

Ko so žene izvedele, da grem na Mosor, so koj, brez vsakega uvoda — kakor da vsi, ki gredo na goro, to vedo in le na to mislijo

* Pokrajina med Splitom in Omišem (>Poljica<) je tvorila prastaro (že izza 11. stol.) samostojno državico, koje ustanovo je kralj Štefan Nemanjić 1298 potrdil. Državica je l. 1414 sama stopila pod pokroviteljstvo Benečanov, a je ohranila svoje privilegije i pod Benečani i — za njimi — pod Avstrijo. Francozi pa so v dobi okupacije ukinili republikansko ustavo te državice in so njen upor krvavo kaznovali.

— začele izpraševati, kaj mislim, bom li tam našel zlato ali ne. Tukajšnje ljudstvo namreč misli, da je na Mosoru zlata ruda, ali pa, da je v njem skrtil svoje zlato rimski car Dioklecijan, ki je pri Splitu preživel svojo starost. Ko pa vidijo tujca, namenjenega na goro, si takoj mislijo: »Kaj bi naj ga gnalo na Mosor, če ne želja za zlatom!« Zastonj bi jim dopovedoval, da hodiš tod le iz ljubezni do prirodnih lepot; to se jim zdi neumevno, dá, neumno. Skušalo se je res že kopati. — Pri vsem tem pa je dejstvo, da so stari Rimljani Mosor imenovali »Mons aureus« (Zlata gora).

Malo pred mojim prihodom v vas so bili odšli čobani (pastirji) na Mosor. Ena žena se je prav piskavo zadržala za njimi, z brega je nekdo z žvižgom odgovoril. »Te že čaka čoban«, mi reče. Zahvalil sem se ji za brezžično brzovajko in kmalu prispel do pastirja, štirinajstletnega dečka; in plašljivo me je gledal: poznalo se mu je, da bi jo najrajše popihal. Povedal je, da mu je ime Špiro in da bi že šel z menoj, samo da — se me boji. Nisem baš strašilo, toda planinec je tu še nenavadna prikazen, pastir pa navajen le na pastirje in ovce. Všeč mi je bila fantova odkritosrčnost in razvil sem vso svojo prijaznost, da ga mine strah. Kmalu je postal korajžen in prav zgovoren, kakor so pač Dalmatinci, ko se otresejo nepotrebne obzira; njihovo pripovedovanje je živahno, glasno, spremljano z mimiko in gestami. Seveda sva se tikala; bila sva »per tu«; prosti narod tod vsakogar tiče, »vi« jim služi samo za množino. Skrbno me je pastir opozarjal na stope in me je na težjih mestih prijel za roko; tako postrežljiv je postal. Pripeljal me je do neke cerkvice; rekel je, da je sv. Florijana. Ker je bila zaklenjena, sem hotel skozi okno pogledati v njo; pa čudno: okna ni nobenega.

Pod masivno steno, ki se je dvigala z leve nad nama, sva stopila na jahalno pot, ki je bila pred več ko dvajsetimi leti izpeljana in markirana iz Žrnovnice do gozdarske kočice na Mosorju. Sedaj že več let ni oskrbovana; zato se posebno markacija gubi; tudi ne vem, kako bi se sedaj dalo jahati po njej. Počivala sva v Mutni Steni, odkoder je lep pogled v nižavo.

Naše gore rastejo zlagoma iz cvetnih travnikov, temnih gozdov, zelenih planot v gole, sive, večkrat s snegom ovenčane vrhove; tu pa te suhi, trdi Kras objame že v dolini in te zvesto spremlja vse do vrha.

Ko sva čez strmi breg stopila na gorsko planoto Zagreda, se je moj Špiro poslovil; obrnil se je na levo k svojim ovcam in prav po svoje veselo zapel. Privoščil bi bistremu dečku šolsko klop; marsikomu v šolskih klopih pa — mosorske ovce... Škoda tu talentov, tam pa — klopi!

Hodil sem na desno čez Zagredo: na vse strani razpokane in ojstre skale, med njimi pa nekaj travice za lačne ovce. Pot se obrne na Razin klanec. Gozdarska kočica, ki sem je celo pot zastonj iskal z

očmi, se tu prikaže. Lepa, postavna je, da bi tudi našim planinam delala čast. Gre se čez mali dol ali kotlino, zaraslo s travo in z grmičevjem. Tu so se pasle ovce, pastir in pastirica pa sta na bližnji skali čepela in prav pridno, kakor dva črička, piskala v piščalki; spretno sta izpreminjala glasove, tako da ni bilo prosto piskanje, ampak že nekakšna melodija, dasi prav pastirska. V tej samoti se mi je taka godba zdela lepa. Tudi ptic pevk tu ne manjka; po celi turi, tudi gori po grebenu, me je spremljalo njih veselo žgolenje. Južno podnebje jih tu zadržuje v precejšnjem številu in prav živahnem razpoloženju.

Sitne serpentine, ki jo od tu naprej žagajo k koči, sem strigel z bližnjicami; ob 9. uri sem stal pred kočo.

Upanje, da se bom v koči udobno odpočil, mi je, pri zaklenjenih vratih in z železnim rešetom okovanih oknih, skoraj splavalo po vodi. Vdano sem sedel pred kočo, za njo pa je renčal pes. Spravil sem se nanj in ga dražil, pes je na vso moč lajal in priklical gozdarja — to sem tudi hotel. Gozdar, mož srednjih let, mi je odklenil in me vpeljal v kočo. Koča je prav solidno iz kamna zidana, dolga kakih 10, široka 7 korakov; ima dve sobi, kuhinjo, shrambo in čez sredo hodnik. Pohištva je malo. Pred vojno je bila tudi v tem oziru dobro založena, po vojski so jo vsega oropali. Koča je državna last za gozdarje, a tudi turist je dobro došel. V njej sta dve postelji; večja družba bi se morala zadovoljiti z ležiščem na golih tleh. Za jesti dobiš pa to, kar si si s seboj prinesel; saj koča ni ne turistovska, ne oskrbovana.

Med odmorom v koči sem malo izpremenil svoj načrt in sklenil za danes predelati samo prednji del Mosorja od Debelega Brda do Konjevoda, nato pa nazaj v kočo.

Pustil sem v koči nahrbtnik ter ob pol enajstih odrinil severozahodno proti Debelemu Brdu. Najprej sem se spustil doli do dveh hlevov (staj), ki na nje v Mosorju večkrat naletiš in ki bi planincu, ki ni preveč razvajen, v potrebi dobro došla za prenočišče. Staje so vse po enem načrtu narejene, samo velikost je včasih različna. Zgrajene so iz kamna brez malte, stene so zložene iz dveh vzporedno tekočih zidov, notranjega in zunanjega; med nje nasujejo drobnejšega kamenja in grušč; visoke so za človeško postavo, debele pa tudi po poldrugi meter. Pokrite so staje s kamenitimi ploščami ali s slamo. Notranjščina je en sam, podolgovat prostor. Tu je stan pastirjem, ovcam, kozam, kravam itd. Živino pasejo v teh krajih celo leto; stalno pa jo držijo v planini samo poleti; druge letne čase jo zjutraj sem naženejo, proti večeru pa spravijo nazaj v dolino.

Čez neznamen breg se pot od teh dveh staj niža najprej v Razdol, ki sem ga preprečkal, in gre nato pošev navzgor, po pobočju Škrbine, Medovne in Plešivice na najsrednejši vrh Mosorja. Steza je popolnoma zapuščena; pozna pa se še, da je bila nekaj skrbno nadzirana

in markirana; z nekaj brige bi se dala zopet popraviti, ko bi le Split gojil nekaj več smisla in hvaležnosti za to gorovje. Ker se steza velikokrat izgubi med skalovje, sem večkrat zabredel; toda če sem hotel naprej, sem jo moral zopet najti, kajti brez nje bi bilo napredovanje, ne rečem, nemogoče, toda zelo težavno in sitno. Skale so ena na drugo nametane in oborožene z ostrimi šili in robi, v njih in njihovih ploščah zijajo špranje in razpoke; pravi pravcati okamenel, močno razpokan ledenik! En neroden stop — in kamenite ostrine ti prerežejo usnje na čevljih, en neroden prijem z roko in ostrina se ti zajé do kosti, da o posledicah padca ne govorim. Na okovanke se ne morem baš pritožiti, čeprav jim nekateri v tem terenu pripisujejo popolno nesposobnost in nezaupanje; s tem pa ne mislim odvzemati prednosti opankam; res: kdor je na nje navajen, ta bo v tem kraškem svetu veliko lažje in varnejše hodil ko v okovankah. V smrtno nevarnost pa bi se podal, kdor bi, nenavajen na okovanke, tod v njih lazil, ker bi mu držalo in spodletavalo, a tu pasti — Bog ne daj!

Vedno večje so postajale skale ena povrh druge. Pobočje Medovne je bolj pločasto.

Iz Splita se ti zdi, da to kamenje niti ene travice ne premore. Toda pride bližje, prav na lice mesta, in čudil se boš raznovrstni in raznobarvni flori, ki jo te skale skrivajo v svojih duplinah in razpokah. Večkrat sem se nameril na prave majhne cvetlične raje. Divne, pa čisto pozabljene in skrite lepote tega skalnatega domovja!

Čim bližje vrhu, tem bolj je vse luknjasto in votlo; pod stopinjami doni, kakor da hodiš nad obokom .

Ura je kazala poldne, ko sem stopil na vrh Debelega Brda 1043 m. Razgled me je prevzel!

Navajen, gledati z naših vrhov zelene doline, bele snežnike, sive grebene . . . , sem tu očaran strmел v tisto rdečilo, ki je vanje terra rossa razvila kamenito Zagorje, strmел po neizmerni morski gladini, ki me je s svojo veličanstvenostjo in resnobo prevzemala, in nad seboj: to prijazno, bajno modro južno nebo! Tak razgled premore le Mosor! . . . Rdeče Zagorje je prekrížano z belimi cestami, na vse strani so razsute vasice, sempatje se vidijo črne krpe — to so gozdovi; obzorje zaokrožujejo gore: Prolog, Svilaja, Dinara, Velebit. V podnožju se je ob cesti raztegnila od tu tako lepo pregledna vas Dugopolje. Sosedni vrh Kozjak pada strmo v morje, proti vzhodu pa se polagoma spušča v kraško nižavo. Šareno Splitsko polje se v podnožju trdo drži Mosorja, proti severovzhodu pa — kakor razčipkano v potočke, otočke, zalive, rte, šile — tone v morje. Reka Jadera, žila mesta Splita, se vidi skoraj od izvirka do izliva v morje.

(Dalje prih.)

Dr. Fran Spiller-Muys: Turistika in planšarstvo

Množeči se izletniki in turistični promet po naših planinah daje vedno več povoda za upravičene pritožbe ne samo z lovskega stališča, marveč tudi od kmetijskih planinskih posestnikov in planšarjev; to ustvarja neugodja, ki jih je v obojestranskem interesu treba vsekakor preprečiti. Zato naj vpoštevajo sledeče resne besede vsi, ki se jih tiče.

Kmetijski planinski posestniki gotovo nočejo kratiti turistom in izletnikom potrebnega jim razvedrila in oddiha v prosti božji naravi. Ne morejo pa mirno trpeti hudobnih poškodb na svoji lastnini. Vedô sicer, da jih zakrivljajo elementi, ki imajo najmanj pravice, nazivati se turisti, in da pravi turisti sami obsojajo njihova divjanja. Baš zato pa je treba složnega nastopa, da se razvijajoče se zlo v kali zatrè in se tako zagotovi turizmu ona vsestranska podpora in naklonjenost, ki jo zasluži zbog svoje vzgojne, zdravstvene in narodnogospodarske važnosti. S tega vidika naj se presojuje sledeče vrstice.

Turisti hodijo dandanes v celih gručah po planinah. Mesto pa, da bi se držali pot in steza, ti jo uberejo kar vprek, makar po najlepšem travniku ali pašniku. Ne briga jih, da je ta travnik in pašnik tuja last, da povzročajo s svojimi težko okovanimi čevlji na nepokošeni travi občutno škodo posestniku, ki je zanj ta trava vir njegovih dohodkov. Najraje tudi kar sredi te trave posedejo, da se odpočijejo in okrepejajo. Ako prideš po njihovem odhodu na tak prostor, najdeš daleč naokrog vso travo pomandrano in raztresenih vse polno ostan- kov in odpadkov, papirja, kosti, steklenih črepin, konzervnih škatel i. dr. Živina grize take ostanke in zgodi se pogosto, da požre živinče kako tako ostro stvar in pogine. Ugotovljeni so slučaji, da je poginila živina, ker je bila požrla konzervno škatlo, ostro kost, železno žico za čiščenje pipe i. dr. Ob črepinjah se živina rani na nogah in gobcu.

Če bi že hoteli opravičevati tako obnašanje »turistov« z njihovo nepoučenostjo, pa zasluži vso obsodbo hudobne poškodbe in kaznive opustitve, vsled katerih nastane škoda na planinskih napravah in zgradbah. Letošnjo pomlad (1927) so našli posestniki pri svojem prihodu na neko planino mesto 4 hlevov in ene kočë — žalostna pogorišča. Neznani posetniki pozimi niso pogasili pri odhodu ognja na ognjišču. In koliko gozdnih požarov so že zaneli proč vrženi ogorki cigaret in cigar!

Neki gozdar mi je zadnjič pravil, da je našel pri svoji kočì s cepinom odtrgano ključavnico, v kočì pa velik nered. V nevihti so se zatekli h kočì; ker je bila zaklenjena, so vlomili vanjo. Končno bi človek to prisilno sredstvo še razumel; kajti na planinah so pač opravičljive v izrednih prilikah izredne mere; najmanj, kar se more

zahtevati in pričakovati v takem slučaju, pa je, da dotičniki poravnajo škodo in ne puščajo, da trpi škodo ubogi nastavljenec.

Naši planinski kmetje so gostoljubni; nimajo nič proti temu, ako turisti iščejo v njihovih kočah zavetja, vendar se morajo obnašati kot gostje in spoštovati tujo last. Zgodi pa se pogosto, da razmečejo taki nepovabljeni gostje po kočah vse, kar je premakljivega; za prihodnje leto pripravljeno gorivo pokurijo, mesto da bi si ga sami nabrali, in če tega ni, pa potrgajo cele deske od stavbe, deščice s streh in kole iz ograj.

Za planine pa ne veljajo samo obči pravni pojmi, marveč morajo turisti vpoštevati tudi posebne odredbe planinskega gospodarstva in planšarske običaje. Meje in nevarna mesta so na planinah navadno ograjena z ograjami. Teh ograj ne gre rušiti in razdirati, da si dotičnik odpre krajši prehod, marveč je poiskati za prehajanje določeno in prirejeno mesto, do katerega itak vodi prava pot. Kjer so lese, jih je za seboj zapirati, da živina ne uide iz ograjenih prostorov v škodo ali celo v nesrečo. Živina na paši se ne sme vznemirjati; z višjih leg ne smeš prožiti kamenja, ki ogroža in rani nižje se nahajajočo živino in ljudi. Opozorilom planšarskega osobja se je pokoravati in se obnašati napram njemu vljudno in dostojno. Na planinah naj se turisti ravnaajo po sledečih zapovedih:

1. Na planinah si moraš biti svest, da hodiš po zemlji, ki je tuja last.

2. Hodi le po potih in stezah in ne po nepokošenih travnikih in nepopašenih pašnikih.

3. Ne puščaj ležati raznih ostankov po travi, marveč jih pospravi za seboj; posebno zagrebi čepinje in ostre predmete v zemljo ali jih zmeči v nepristopne rupe.

4. V planinskih seliščih (stanovih) in kočah (senikih itd.) se obnašaj kot gost in pazi na red in snago.

5. Ne vlamljaj v koče in ne delaj škode na planinskih napravah in zgradbah.

6. Ne neti ognja na nepravih mestih ter pogasi pred odhodom ogenj in uduši žerjavico.

7. Pazi na ogorke cigaret in cigar.

8. Ne ruši ograj in zapiraj za seboj lese.

9. Ne proži kamenja z višjih leg na živino in ljudi.

10. Napram planšarskemu osobju se vedi vljudno in dostojno.

Kotiček

Jožef Zazula: Planinska zaljubljenost.

Razne vrste zaljubljenosti in ljubezni opevajo naši pesniki. Niso pa še — kolikor vem — opevali, da se je kdo zaljubil v goro. In vendar opažamo to zaljubljenost pri mladih in posebno — pri starih.

Planinci - mladeniči hlastajo v svoji zaljubljenosti vsevprek: Danes ti divja mladič na Triglav, jutri v Grintavce; mimogrede se zaleti na Šmarno goro ali k Sv. Joštu, potem obrne smer svojih korakov zopet drugam. Glavno mu je, da nasiti planinsko zaljubljenost, preleti kolikor mogoče mnogo vršacev, kakor kolesar, kojemu je več za »km«, nego za športni užitek.

Ko takega planinca leta umirijo, pričinja častiti razglednike z dobrimi kočami, kjer je poleg krasnega razgleda — skozi okno, tudi prijeten razgled in vpogled po posodah na mizi. Končno mine tudi ta slabost in planinec se izpremeni v monogamnega specialista: hodi le še na eno stran; izbere si partijo in jo poseča od nedelje do nedelje, brezbrizen za vse ostale lepote. Bodisi leta ali služba, družinske skrbi ali lastna udobnost — vse to ga je dovedlo do specialista, ki mu srce še vedno gori v planinski ljubavi, okorne noge in druge neprilike pa ga omejujejo.

Tedaj se rodi v njem — zaljubljenost v goro.

Poznal sem gospoda, ki je redno pohajal v neko vas v hribih; iz svojega bivališča bi se bil mogel obrniti na pet strani, hodil pa je vedno na eno stran: v hribovsko vas. Pot je poznal tako dobro, da ga nista zadrževala ne sneg, ne dež, ne blato, ne noč. V temi kakor v rogu sem nekaterikrat taval za njim; kar sredi pota me je prijel za rokav, me popeljal ob rob ceste in je pristavil: »Tukaj je km 16'5! Sedaj smo na polovici pota; še poldrugo uro, pa smo doma.« Videl nisem nič; toda potrkal je po kamnu in spoznal sem »km«. Pol ure kasneje me je opozoril: »Tukaj je ostri ovinek.« Videl nisem nič; tema je bila tolika, da sva toliko sredi ceste po posipu, sicer bi bila izgrešila smer. Toda v dokaz sva stopila zopet na stran in pozval me je: »Sežite v to duplino«; bilo je znamenje s sv. Antonom in spoznal sem, da sva res na ovinku.

Blizu tako je menda hodil rajniki Kadilnik, ki je bil 50 krat na Triglavu. — Neki moj znanec je v mladosti — morda še sedaj — ob vsaki priliki šel iz Ljubljane na Šmarno goro; drugi h Sv. Katarini. Primerjaj nekdanjo vsakodnevno hojo prof. Levca na Rožnik!

Take prilike so tudi mene dovedle do specialstva; ker sem se v življenju veliko selil, se je z menoj selilo tudi — specialstvo.

Moja prva taka ljubezen je bil Jelenek pri Idriji; okoli 1000 m visoka gora ima važno floro in lep razgled, z gotove strani pa tudi takó prikupljivo strmo obliko, da te nehote prične zanimati. — Pozneje sem vzljubil Javornik ali Medvedov Turn nad Črnim vrhom. Prehodil sem ga z vseh strani: od Črnega vrha, s Hrušice gori, od Vipave sem. Ob vsaki priliki sem našel kaj novega; ako drugega ne, kako bližnjico. — Ko sem si kupil aparat, sem se zanimal za Obolno pri Stični, oz. Litiji. Na ta košček božje zemlje opozarjam vse planince. Videl sem mnogo panoram, toda panorama na Obolnem jim jednači. Toda: pravi trenotek ujeti je poglavje zase. Zato je ni bilo ure ne podnevi, ne ponoči, da bi ne bil krevsal po kamenitem kolovožu gori ali domov. — Sedaj imam novo specialiteto: Plešo (drugi pravijo Plešivec) s cerkvijo s v. Uršule. Kakih petnajstkrat v petih letih sem bil že gori in vselej sem se veselil novih in starih prilik in prizorov; dolgočasil se nisem nikoli.

Tako se planincu prikupi kaka partija, da jo ponavlja venomer, kajpada z različnih strani in na različne načine. Podoben je dobremu muziku, ki priljubljeno arijo preigra v vseh molih in durih; moli so planincu dež in žeja, duri lepo vreme in razgled. Kdor tako specializira svoje izlete, ta se bolj in bolj poglubi v priljubljeni predmet, bolj ga proučava, spoznava in vzljubuje. Užitek je popoln, zadovoljnost celotna.

Ako pa le z nogami skačeš z vrha na vrh, si podoben izbirčnemu, ki samo-pokuša, izbira in premišlja, kaj je bolje: ni sit, ne lačen — jedel je veliko.

resnično zaužil je malo. Mesto zdravja in veselja ima čemeran obraz in slabo telo — posledice nerednosti in nevednosti.

Zatorej: pridno izobražuj telo in dušo v planinstvu, poglobljaj pa ju v podrobnem opazovanju!

Obzor in društvene vesti

Dr. Josip Tominšek, odlikovan. — Njegovo Veličanstvo kralj Aleksander I. je našega urednika odlikoval z redom Sv. Save III. stopnje. Insignije tega reda je odlikovancu osebno izročil veliki župan Mariborske oblasti, g. dr. Fr. Schaubach, dne 27. novembra l. l. v slavnostni dvorani državne gimnazije v Mariboru.

Dvorano so do zadnjega prostora napolnili člani in zastopniki uradov, društev in poprišč, kjer deluje in je deloval dr. Jos. Tominšek kot gimnazijski ravnatelj, izredni član glavnega prosvetnega sveta, predsednik »Glasbene Maticice« v Mariboru, predsednik profesorskega društva — pododbor Maribor, podpredsednik, oz. odbornik Zgodovinskega društva, Profituberkulozne lige, Svete vojske, kuratorija študijske knjižnice, končno odposlanci sedanjih in bivših gimnazijcev.

Ko je pevski zbor zapel primerno slavnostno pesem, je veliki župan dr. Schaubach v topločutnem in umno zasnovanem nagovoru očrtal globlji pomen tega zasebnega slavlja, ki bodi ilustracija pesnikovega izreka: »Ne le kar veleva mu stan — kar more, to mož je storiti dolžan.« V tem smislu je veliki župan stavil odlikovanca zlasti navzoči mladini za zgled, da naj išče v trajnem delu zadoščenja in užitka ter koristi sebi, narodu, človeštvu. Tako delo naj zaposli moža izven njegovega poklica, v njegovem poklicu pa ga navdajaj vestnost in gorečnost; tako se dosežejo uspehi, kakor jih je dosegala skozi več ko sto let Mariborska gimnazija.

Nato je g. veliki župan odličil odlikovanca z insignijami reda.

Zdaj so nastopili razni zastopniki in so z izbranimi besedami častitali dr. Tominšku. Mestni župan in predsednik oblastnega odbora, dr. Josip Leskovar mu je izrekel najprej zahvalo v imenu mesta, ker je v težkih časih vzdrževal gimnazijo na višku in uspešno branil naše narodne interese; takisto mu je izrekel zahvalo v imenu staršev, ki so našli v njem za svoje otroke drugega očeta. — Za profesorski zbor Mariborske gimnazije ter v imenu profesorskega društva i sekcije Ljubljana i pododboru Maribor je govoril dr. Anton Dolar, ki je kot mnogoletni sotovariš mogel podčrtati bistvo odlikovančevega delovanja v šolski službi, v profesorski organizaciji, v slovstvu in v borbi za pravice slovenstva. — Govorec za Zgodovinsko društvo, je njega predsednik dr. Fran Kovačič omenil odlikovančevo znanstveno delovanje na raznih poljih ter požrtvovalnost v prosvetnih društvih. — G. dr. Makso Šnuderl mu je izrekel častitke v imenu Slov. Plan. Društva kot planincu in blizu dvajset let uredniku Planinskega Vestnika; zraven pa se je v toplih besedah spominjal, kot bivši dijak, kako pazno je čuval odlikovanec dobrobit izročene mu mladine. — Gospa ravnateljica Antonija Štupca je poudarila plodno delovanje, zlasti z lastnim zgledom, odlikovančevo na polju borbe proti alkoholu in nenravnosti. — Za Glasbeno Matico je izrekel častitke sanitetni svetnik primarij dr. Janko Der novšek, za Profituberkulozno ligo pa docent primarij dr. Matko. — Končno je izrekel častitke in zaobljubo za sedanje gimnazijsko dijaštvo osmošolec Irgl.

Prosvetni oddelek velikega županstva so zastopali: prosvetni inspektor dr. Janko Kotnik, dr. Adolf Pečovnik in Ivan Vrščaj, žensko društvo gospa general Maistrova.

Dr. Tomiňšek je, odklonivši vsako proslavo svoje osebe, izrekel zahvalo vsakemu voščilcu, je ginjeno izjavil, da še pač ni prišel čas, da bi položil pred javnost vse doživljaje tekom svojega 30 letnega službovanja v vseh glavnih delih Slovenije ter 16 letnega ravnateljstva na gimnaziji v Mariboru — v najtežjih časih; obširneje pa je govoril o kulturnih društvih, ki morejo napredovati le, ako jih vodijo povsem nesebične osebe, ter o šoli, ki procvita le, ako je učitelj v vseh ozirih vzor učencem in vzorec svojega dela.

S trikratnim »živio« na Njegovo Veličanstvo se je slavnostni čin završil.

*

Baš pred letom dni je bil z istim redom odlikovan starejši brat našega urednika, naš društveni predsednik dr. Fran Tomiňšek. (Pl. V. 1927, str. 23).

»Šport i alpinizam.« Predavanje dra. Tume u Zagrebu. — Dne 25. novembra 1927. održao je na poziv Hrv. Turističkog Kluba »Sljeme« odlični slovenski planinar i pisac dr. H. Tuma svoje drugo predavanje u Zagrebu. Tema predavanja bila je: »Šport i alpinizam.« — Što je šport? Što je šport u alpinizmu? Kako djeluje moć volje, snaga i spretnost u športu? U analizi ovih pojmova pokazao je predavač svoju bogatu naučnu erudiciju, lijepe filozofske misli, psihološka opažanja, naučna istraživanja i iskustva. — Šport je zabava, sloboda, bez cilja, približuje se umjetnosti, koja je sama sebi svrhom. Zabava i sloboda športa imadu zajednički igru. Šport je škola čovječje volje, on je higijeničan, on je estetika života i utakmica. Negativna je strana športa, da isključuje svaki dobitak i zasluzbu. Šport je izraz veselja, izražaj tjelesne motorične funkcije, on je čuvstvo tjelesnosti i prostornosti, a posljedica je svega toga energetično svjetovno naziranje. Športista je tip bojovnog, poduzetnog, izrazitog čovjeka muškarca.

Alpinistika sadržaje u sebi sve znakove športa: zabavu, slobodu, težnju za odličnim tjelesnim radom, cilj je i svrha sama sebi, isključuje svaki dobitak i zaradu. Eminentno je higijeničan, a prednost mu je visoko razvijena estetika i etični momenti. — »Alpinisme est le plus intellectuel de tous le sports. C'est incontestablement à la fois le plus réaliste et le plus idéaliste«, rekao je jedan francuski filozof.

Priroda je za kulturnoga čovjeka izraz milote, ljepote i dobrote. U svakog je čovjeka čuvstvo za prirodu. Stare indijske priče imadu krasnih prirodnih slika. Stara knjiga Hioba imade lijepih izražaja o prirodi. Prirodu i njezine ljepote opjevali su Homer, Virgil, Rousseau u svome »Emilu«. Car Hadrian, zanesen ljepotom Etne, popeo se na njezin vrhunac. Petrarca opjevao je Montu, Leonardo da Vinci bio je na Sv. Gothardu. Sv. otac bio je oduševljeni planinac, uspeo se na Mont Blanc i druge Alpe i opisao ih u jednoj krasnoj knjizi. Alpske ljepote opjevao je i veliki Goethe.

Alpinizam je kulturna pojava upoznati Alpe u njihovoj ljepoti i grozoti, snazi i moći. Nitko nije zadovoljan s onim, što lahko došije i izvrši. Mi hoćemo više i veće. Kad ljudi ne bi imali drugo, nego samo ono, što je dosežljivo, ne bi nikada to dosizali. Šport stvara slobodu, odlučnost, smjelost i aktivnost. U alpinistici razvija se ljubav za prirodu i njezine ljepote. Ravnica sa svojim suncem, svojim mirom je lijepa, ali gora imade nešto svoga vlastitoga, imade strme stijene, led i snijeg, nešto veličanstveno, nepristupno, uzvišenost veličine i grozote. Pravo je, da čovjek traži pogibelj u Alpama, ali neka ih traži u svijesti svoje moći. —

Čitavo predavanje prepuno lijepih filozofskih misli, psiholoških opažanja, iskustva, istraživanja i neumornog rada, vanredno je djelovalo na slušateljstvo. Sa prekrasnim slikama u diapozitivima od prof. i predsjednika »Skale« Janka Ravnika, predočio nam je dr. Tuma športske, estetske i etične strane u alpi-

nizmu, prikazao u slici, što znači izlet, što je gorska tura, koja se može praviti palicom i okovanim cipelama, što je visoka tura, sa potpunom opremom, cepinom i derezama, što su penjalačke ture po strmim pečinama i skijanje u vezi sa zimskim planinarenjem. Predavanje teklo je u otmjenom i bogatom stilu, uvijek zanimivo, jasno i iskustveno. Na koncu predavanja nagradjen je predavač dugotrajnim i oduševljenim pljeskom. V. Cvetišić.

Kongres Asociacije Slovanskih Turističnih Društev

je bil dne 22. septembra 1927 v prostorih Poljskega Towarzystwa Tatrzańskiego v Krakowu v ulici A. Potockiego.

Zastopana so bila vsa v Asociaciji včlanjena društva. Navzoči so bili naslednji gospodje: v imenu Kluba Československých Turistů, Praga: V. Jeniček, Viliam Pauliny, Antoni Marek; v imenu Kluba Československých Turistů, Dunaj: Gustav J. Čizek; v imenu Saveza Planinarskih Društava SHS: Josip Pasarić, Makso Hrovatin, Vaso Stajić in kot gost dr. Ciril Oblak; v imenu Bulgarsk. Turistsk. Družestva Sofia: prof. Ivan Rajev; v imenu Poljskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, Krakow: kot člani odbora: predsednik inž. Jan Czerwiński, podpredsednik prof. dr. Walery Goetel, tajnik major Bronisław Romaniszyn. Poleg tega člani sekcije: dr. Emil Stofa, Stefan Porębski; v imenu krakovskega vojvode in ministrstva javnih del: inž. Henryk Dudek; v imenu zunanjega ministrstva: dr. Wacław Laciński; v imenu referata turistike pri ministrtvu javnih del: Marja Szachówna; v imenu prezidija mesta Krakowa: viceprezident dr. Piotr Wielgus, dr. Wiktor Medwecki. — Zapisnik vodi tajnica Poljskiego Towarzystwa Tatrzańskiego Helena Kocówna. —

Predsednik, inž. Jan Czerwinski, otvarja II. kongres, srčno pozdravljajoč dospele inozemske goste in zahvaljujoč se pričujočim predstaviteljem oblastev in uradov ter mesta Krakowa. — Dir. inž. H. Dudek pozdravlja sestanek v imenu ministrstva javnih del in Krakovskega vojvode; viceprezident dr. P. Wielgus pa kot zastopnik mesta Krakowa.

Ko se je sklenilo, da se opusti čitanje zapisnika prejšnjega kongresa A. S. T. Dr. v Pragi, poda podpredsednik prof. dr. W. Goetel poročilo o delovanju predsedstva Asociacije v tekočem letu, trdeč, da se je to delo v Polski moglo pričeti šele koncem marca t. l., ko so prišli iz Prage spisi Asociacije in poročilo o delovanju prejšnjega predsedništva odbora. — Nato poroča prof. Goetel o izvršitvi resolucije odbora Asociacije iz leta 1926 sledeče:

Resolucija A (ideologija alpinizma), točka 1): V Poljski so se že utrdile direktive za odgojo šolske mladine; izleti šolske mladine se vrše po načelih, sprejetih od odbora Asociacije na podlagi posebnih odredb šolskih oblastí. —

Resolucija A, točka 2) je v Poljski že v znatni meri izvršena. Planinske kočé imajo dokaj odgovarjajoč značaj, zaznamovanje stez in potov je izvršilo P. T. T. po sprejetih načelih, a težavnejših turističnih potov ni označilo. Reklam za gorske kočé še ni. — Resolucija B): Od strani P. T. T. je bilo v zadnjem in tekočem letu razvito živahno delovanje za realizacijo Narodnih Parkov ne le v Tatrah, temveč tudi v Pieninah, na Babji Gori in v Vzhodnih Karpatih. — Naletelo je pri tem sicer na ostre odpore, a sčasoma se bo načrt dal uresničiti. Izdelali so se že projekti zakonov, ki se bodo v teku jeseni in zime predložili državnim oblastim in dobljena je podlaga za pogajanje s Češkoslovaško. Sekcija Ochrane Tater P. T. T. se posebno zanima za to zadevo. Glede realnega terenskega

dela je treba poudariti, da smo izposlovali od ministrstva za kmetijstvo dovoljenje, da se ohrani rezervat v Pieninah, a zadeva izmenjave posestev se pripravlja. Čim se sklene pri nas rezervat, se obrnemo na Klub Československých Turistů za intervencijo, da se isto delo izvrši tudi od čehoslovaške strani. Obenem smo se pridružili v zadevi ohrane prirode zapisniku, sprejetemu po predstavnikih poljske in češke znanosti dne 8. in 9. decembra 1925 v Krakowu, a to po posebnem sklepu občnega zbora delegatov P. T. T.

Glede resolucije G: S poljske strani so se pripravila načelna dela, ki merijo na to, da se ustanovi »Federation Internationale d'Alpinisme«. Na turističnem kongresu, ki se ima vršiti v Parizu, se bo sprožilo to vprašanje. — Resolucija D: Odbor A. S. T. Dr. se dosedaj ni obrnil na vlade Češkoslovaške, Jugoslavije in Bulgarske v zadevah, omenjenih v resoluciji, zato ne, da bi način, kako se imamo obrniti, bil v skladu z razmerami v teh deželah. Zato prosimo klube za tozadevne predloge. — Resolucija E: Gledé skupne publikacije v francoskem in angleškem jeziku, katere redakcijo smo sprejeli od odbora A. S. T. Dr., ugotavljamo, da smo svoj material pripravili. Poleg tega smo dobili material iz Bulgarije in Jugoslavije. Nismo ga pa do danes dobili iz Češkoslovaške. — Resolucija F: Kolikor se tiče Poljske, za enkrat ni mogoče nadaljnje olajšanje potnih listov razen turistične konvencije; moralo se bo skušati, da se te konvencije razširijo. —

Iz živahne debate so se razvile sledeče resolucije:

Resolucija grupe A (ideologija alpinizma).

1. Odbor A. S. T. Dr. priporoča društvom, včlanjenim v Asociaciji, da sprejmejo na občnih zborih sklepe resolucij o ideologiji alpinizma in o varstvu prirode, sprejetih na sestanku odbora A. S. T. Dr. v Pragi l. 1926.

2. Odbor A. S. T. Dr. razpošlje vsem včlanjenim društvom pismene predloge o ureditvi razvoja in postopanja pri izletih šolske mladine na temeljih, izraženih v sklepih prejšnjega sestanka pod A in B.

3. Odbor A. S. T. Dr. smatra za potrebno, da se šolska mladina uvede v pojmovanje bistva turistike in da se šolski izleti podredé odgovorni uradni kontroli in statistiki, dalje da bi bili razdeljeni z ozirom na starost in dovtetnost mladine.

4. Odbor A. S. T. Dr. smatra za potrebno, da bi se vršili šolski izleti v slovanske dežele vzajemno, zaradi kulturnega zblizanja.

5. Odbor A. S. T. Dr. smatra za neobhodno potrebno, da se grade planinske koče in druga poslopja v gorah s posebno opreznostjo na arhitektonski podlagi, prilagođeni pokrajini, in da zađoste i po obliki i po svoji opremi zahtevam turistične prostote, a posebe, da se poslopja prilagode narodnemu značaju zidanja v gorah.

6. Odbor A. S. T. Dr. se obrača proti sportnemu tekmovanju in rekordom v alpinizmu in reklamam v tisku.

Resolucija grupe B (varstvo narave).

7. Odbor A. S. T. Dr. smatra za neobhodno potrebno, da se v vseh slovanskih državah sprejmejo splošni zakoni o varstvu prirode in da se pospeši realizacija Narodnih Parkov. — 8. Odbor A. S. T. Dr. priporoča vsem v Asociaciji udruženim društvom ustanavljanje oddelkov, komisij ali sekcij za varstvo prirode po zgledu Poljske. — 9. Odbor A. S. T. Dr. smatra za potrebno, da se uvedejo administracijske kazni po policijskih organih za varstvo prirode, a to po vzoru Bulgarske. — 10. Odbor A. S. T. Dr. se obrača do predstaviteljev Bulgarije in

Jugoslavije, da mu sporoče pismeno spomenico s podatki posameznosti o zakonih za varstvo prirode v teh državah. — 11. Odbor A. S. T. Dr. priporoča, da združeni v vseh državah delujejo na to, da se ustanove v ministrstvu odgovarjajoče organizacije za varstvo prirode po vzoru Poljske. — 12. Kazaje na primer Bulgarije in Jugoslavije, priporoča odbor A. S. T. Dr. vsem združenim društvom, da se po svojih članih kakor tudi po šolski mladini aktivno udeležujejo del za pogozdovanje gorâ, a to z ozirom na varstvo prirode in na ogromne škode, povzročene z iztrebljenjem gozdov. — 13. Odbor A. S. T. Dr. se obrača do vdruženih vseh držav, da se ustanovi specialen fond za nakup ozemlja, ki je posebno ogroženo, da se uniči njegova priroda, a to s pomočjo sodelovanja države in turistične organizacije. — 14. Ker se je v zadnjih časih pojavila v »Karpathenpost« vest o nameravani gradbi železnice z astronomičnim observatorijem in obvestilne postaje na Garluchu v Tatrah, gradbi, ki jo podpira turistično društvo Karpathenverein, sklene odbor A. S. T. Dr. z ozirom na varstvo prirode in na interese gorske turisticke energičen protest proti projektirani zgradbi te železnice ter naproša Klub Československých Turistů, naj stori vse korake pri kompetentnih faktorjih, da se ta zgradba ne dopusti. — 15. Odbor A. S. T. Dr. se obrača do kompetentnih poljskih in češkoslovaških faktorjev s pozivom, da se zavarujejo prirodne posebnosti Pienin, edinega svojevrstnega gorskega vozla v Srednji Evropi, in s tem v zvezi, da se ustanovi na tem ozemlju obmejni Narodni Park, a to v prvi vrsti potom poljske vlade; nadalje, da se zavaruje levi breg Dunajca in izvede posebno racionalno lesno gospodarstvo v državnih gozdih v prelomu Pienin na desnem bregu Dunajca.

Resolucija C.

16. Mednarodna organizacija gorske turisticke pooblašča Pol. Tow. Tatrzensko, da vodi posle te organizacije tudi nadalje.

Resolucija D.

(Organizacijske zadeve.)

17. Odbor A. S. T. Dr. izraža mnenje, da se morajo sklepi odbora Asociacije predložiti v vednost vsem kompetentnim ministrstvom vseh držav.

18. Odbor A. S. T. Dr. sprejema projekt znamke A. S. T. Dr. za legitimacije po vzorcu, predlaganem od predsedstva: na zelenem temelju v velikosti 15 mm × 15 mm znak, okrogel, kovinast, oksidiran. Vsako izmed interesiranih društev naznani število znamenj in znakov, ki jih potrebuje za leto 1928.

19. Odbor A. S. T. Dr. naroča predsedstvu, da razmišlja o sredstvih za pokrivanje izdatkov, ki so zvezani z Asociacijo, in to z ozirom na njen stalni razvoj in povečanje njenega budžeta.

20. Odbor A. S. T. Dr. naroča predsedstvu ureditev naslednjega kongresa v avgustu 1928.

21. Odbor A. S. T. Dr. naroča, da dobivajo člani odbora od zainteresiranih društev časopise in publikacije.

Resolucija E.

(Zadeve potnih listov in komunikacije.)

22. Odbor A. S. T. Dr. smatra za potrebno, da se z ozirom na boljšo turistično zvezo z okolico Tater in obmejnih Narodnih Parkov: a) železnica po dolini Orave zgradi v tir za brzovlake; b) dovrši v najkrajšem času zgradba ceste iz Jaskin Bielskih preko Žar, Javorzine do Lyse Polane; c) zgradi v najkrajšem času cesta Trstena—Sucha Góra—Chochołów—Witów—Kościeliska.

23. Odbor A. S. T. Dr. izraža željo, da se zgrade na analogen način železniške zveze med Jugoslavijo in Bolgarsko.

24. Odbor A. S. T. Dr., ki zasleduje možnost vzajemnega turističnega prometa v zainteresiranih bratskih državah, smatra za potrebno, da se v Asociaciji združene države ravna po vzoru Avstrije in Italije in dovolé turističnim organizacijam najugodnejše individualno znižanje voznih cen na železnicah, in to na temelju vzajemnosti s pokazanjem legitimacij Asociacije.

25. Odbor A. S. T. Dr., ki priznava dosedanje izkušnje, izvirajoče iz turistične konvencije poljsko-československe, kot zelo uspešne za oživiljenje turističnega prometa ob meji, smatra za nujno potrebno: a) da izdajo vsa včlanjena društva najstrožja navodila, katera naj opozoré člane, da se ravna po predpisih turistične konvencije; b) da se pri novelizaciji turistične konvencije razširi njen teren na Niznie Tatry in na Wielko Tatry in ves Spiš; c) da se po vzoru poljsko-československe konvencije sklene podobna konvencija med Jugoslavijo in Bulgarsko.

26. Odbor A. S. T. Dr. se obrača do dotičnih československih faktorjev s toplim pozivom, da se v svrhu olajšanja turističnega prometa na meji poljsko-slovaški v Pieninah v kolikor mogoče najkrajšem času: a) napravi cesta, vodeča po desnem bregu Dunajca med Črvenim Klastrom in Ščavnico; b) otvori v Golenbarku na Spišu cesta za avtomobilski promet.

Resolucija, grupa F.

(Propaganda.)

27. Odbor A. T. S. Dr. priporoča v propagandne svrhe izmenjavo zbirke diapozitivov s turističnih terenov slovanskih po zainteresiranih turističnih društvih ali konzulatih.

28. Odbor A. T. S. Dr. priporoča včlanjenim društvom, naj se potrudijo, da se ustvarijo v propagandne svrhe v slovanskih državah državni uradi diapozitivov, a to po vzoru Čehoslovaške.

29. Odbor A. S. T. Dr. izročá izdajo letnika Asociacije v francoskem in angleškem jeziku sedanjemu predsedništvu A. S. T. Dr. in priporoča, da se v tem letniku reproducirajo fotografije najlepših rezervatov interesiranih držav.

30. Razvoj turisticke v slovanskih deželah, pripadajočih Asociaciji, ima danes neoporočen prosvetni in ekonomski pomen. Pospešitev razvoja turisticke je v vseh teh državah po oblastnih uredbah že osigurana, toda dosedaj še nikjer v dovoljni meri izvedena tako, da bi tudi siromašni kraji, ki pa imajo v turističnem oziru velik pomen, imeli od turisticke koristi za prebivalstvo. Asociacija priporoča zato, da se uredi statistika ne le o tujezemskem prometu v kopaliskih centrih, temveč tudi statistika vsega turističnega prometa v državah, ki so zastopane v A. S. T. Dr. po turističnih društvih, a to v onem obsegu, v kakršnem se vodi danes na trgovskem, obrtnem in ekonomskem polju.

31. Ves značaj, oblika in stvarni potek posvetovanj Asociacije kaže praktičen pomen ustanovljene Asociacije. Iz njenih nalog izhaja, da se nele predstavniki turističnih društev seznanjajo na kongresih s pomenom vzajemne slovanske turisticke, marveč je tudi potreba, da člani posameznih turističnih društev sami na skupnih izletih v slovanske kraje spoznavajo lepoto teh bratskih krajev in njihov narod.

Resolucija, grupa G.

(Razne zadeve.)

32. Po razmotrivanju dogodkov, ki so jih iznesli zastopniki Saveza Planinskih Društava, ob priliki aretiranja turistov z uporabo ostrih eksekucijskih sredstev na meji laško-slovanski po obmejni laški straži, se je naročilo predsed-

stvu odbora, da se obrne na Club Alpino Italiano, naj stori potrebne korake, da se preprečijo podobni prestopki obmejne straže in se zajamči varnost tujih turistov.

33. Odbor A. S. T. Dr. se obrača do zainteresiranih držav, da se v šolah čim najbolj ozira na slovanske jezike v svrhu boljšega medsebojnega spoznavanja slovanskih krajev.

34. Odbor A. S. T. Dr. priporoča vsem organizacijam, da se udeleže slavnosti 50-letnice osvobojenja Bulgarije.

Predsedstvo naznanja, da je dobila Asociacija brzojave od gg. dr. Guth-Javorskega in dr. Mühlmanna ter odbora Kluba Československých Turistů v Jičínu z željo, da bi razprave imele ugoden uspeh. G. Jeniček se zahvaljuje v imenu inozemskih gostov poljskim članom odbora Asociacije za delo in dostojno organizacijo kongresa. Predsednik Czerwinski se zahvaljuje navzočim za udeležbo in trud pri obravnavanjih ter zaključi zborovanje.

Po kongresu smo si ogledali Krakow; je to staro historično mesto. Tu se vidi veliko poljske zgodovine; posebno zanimiv je Wawel, kjer počivajo poljski kralji. Pokazali so nam tudi svetovnoznani solni rudnik Wieliczka v bližini Krakowa; tu smo videli, kako se koplje in pripravlja sol, globoko pod zemljo. Iz Krakowa smo odšli po reki Dunajec mimo Rdečega Kloštra in Pienin do Szawnice. Ta reka meji na eni strani Poljsko in na drugi Čehoslovaško. Pokazali so nam ravno tu, kako velika zapreka so take državne meje, kjer se onemogoča turistom dostop do naravnih lepote in krasote. Iz Szawnice smo odšli z avtomobili do Zakopanov in od tam dalje do Morskega Oka, kjer smo se postovili od bratov Poljakov ter prešli na Čehoslovaško preko Jarenine na Tatransko Lomnico in od tu dalje proti domu.

Glasom zaključka kongresa je sedaj sedež Asociacije prešel v Jugoslavijo; prihodnji kongres bo torej pri nas. H.

Železniški promet za planince. — Direkcija državnih železnic v Ljubljani je sklicala 15. novembra l. l. anketo za novi vozni red v letu 1928. Na tej anketi je predlagal Osrednji Odbor SPD uvedbo važnih ugodnosti za turistovski promet in zimski sport. Na progi Tržič naj se uvedejo turistovski vlaki z znižanimi cenami, in sicer že od sobote popoldne naprej ter pred prazniki, kakor je to veljalo za druge kraje po Gorenjskem; to naj velja tudi za progo v Kamnik. V zimskem času bo zveza s popoldanskim vlakom do Bohinja, in sicer zopet v sobotah in dnevih pred prazniki, posebno ker je letos pričakovati večjega obiska za zimski sport v Bohinju. — Poleg tega se nam je obljubilo, da se uvede ob sobotah in pred prazniki popoldne, v razbremenitev popoldanskega gorenjskega vlaka, nov vlak, ki bi vozil do Kranja. Iz Bohinja in Kranjske Gore bo odhajal vlak ob 5.10 zjutraj in bi bila potem redna zveza za Ljubljano.

Vozne ugodnosti planincem v Dalmaciji. — a) Dubrovačka parobrodarska plovidba d. d. v Dubrovniku je na prošnjo Osrednjega Odbora SPD priznala vsem članom SPD, ki se izkažejo s člansko izkaznico s sliko, na svojih parobrodih »Kumanovo«, »Dubrovnik« in »Petka« 30% popusta na vozni tarifi v I. in II. razredu.

Družba vzdržuje sledeče brze proge: 1. Kotor—Dubrovnik—Trst in nazaj, 2. Dubrovnik—Trst in nazaj, 3. Split—Dubrovnik—Kotor in nazaj, 4. Dubrovnik—Split in nazaj, 5. Dubrovnik—Bari in nazaj.

b) Jadranska plovidba d. d. na Sušaku dovoljuje članom planinskih društev, če potujejo v skupini najmanj 5 oseb, na podlagi članskih izkaznic 25% popusta na vozarini. — Vsak planinec-poedinec, ki potuje na

glavnih progah za Dalmacijo in si nabavi vozno karto za tja in nazaj, dobiva za včrtno v prvem razredu 30%, v II. 20% popusta. — Nadalje plačajo vsi akt. državni in občinski uradniki in njih rodbinski člani, ako potujejo na glavnih progah v privatnem poslu, prevozno ceno za en razred nižje.

Otvoritev Planinskega Doma na Kofcah se je izvršila 20. nov. 1. l. Osrednji Odbor SPD so predstavljali gg. dr. Pavlin, Pučnik in Makso Hrovatin, Kranjsko podružnico SPD gg. Ricl Mayr in Holzhafer; zagrebško »Sljeme« je odposlalo svojega zastopnika, tako tudi zagrebška podružnica »Prijatelj prirode«. Otvoritev je brzojavno pozdravilo: predsedstvo HPD in ljubljanskega TK Skale. Vlado je zastopal g. vladni tajnik Dev iz Kranja. Načelnik zadruga je pozdravil navzoče goste in se je zahvalil vsem, ki so kakorkoli pripomogli k gradnji, imenoma dr. K. Bornu, tvrdki Kobi in tržiški predilnici in tkalnici. Pregled zgodovine Planinskega Doma na Kofcah je podal g. Lajovic. Tržiški podžupan g. Snoj je v imenu Tržiške občine izrekel vsem svoje priznanje in zahvalo. V imenu SPD je pozdravil otvoritev g. Makso Hrovatin, ki je smotrenost Doma še posebej poudaril. Potem so govorili zastopniki: sreskega poglavarja, Kranjske podružnice SPD, obrtnikov in nadzornik SPD ter svetoanski župan. Končno so izrekli navzoči planinci zastopniku vlade vdanost, ki naj jo tolmači na pristojnem mestu, zapeli so himno »Lepa naša domovina« in s skupnim slikanjem zaključili otvoritveni akt. Nato se je razvila planinska zabava.

Naše slike. — Logarska dolina. — Turist, ki obiše Logarsko dolino od severa, je kaj prijetno iznenaden, ko stopi iz dolge in zaprte soteske onkraj Solčave na prelepo in skrbno kultivirano polje kmeta Logarja. Odpre se mu naenkrat pogled na vrsto prekrasno nanizanih vrhov, deloma gosto obraščenih, ki jim mogočno kraljuje veličastna Ojstrica, poleg katere se prešerno razteguje širokopleča Planjava. Sloves, ki ga uživa Logarska dolina kot ena najlepših in najtipičnejših alpskih dolin, je povsem upravičen — le škoda, da je dohod, bodisi iz Savinjske doline kakor tudi preko Kamniškega sedla, zelo oddaljen. R.

Vsebina: Dr. Jos. Ciril Oblak: Plezalstvo — sport — planinstvo (str. 1). — † Dr. Klement Jug: O smotru alpinizma (str. 3). — Dr. H. Tuma: Mangrtska ali Klanška jezera? (str. 6). — Paula Jesih: Z Martuljka preko Rigljice in Ferdamanih Polic v Kranjsko Goro (str. 7). — P. Cevc: Mosor (str. 9). Agr. komisar dr. Fran Spiller-Muys: Turistika in planšarstvo (str. 14). Kotiček: Jožef Zazula, Planinska zaljubljenost (str. 15). — Obzor in društvene vesti: Dr. Josip Tominšek, odlikovan (str. 17). Šport i alpinizam, predavanje dr. Tume (str. 18). Kongres Asociacije Slovanskih Turističnih Društev (str. 19). Železniški promet za planince. Vozne ugodnosti za planince v Dalmaciji a (str. 23). Otvoritev Planinskega Doma na Kofcah (str. 24). — Naše slike: (na prilogi) Logarska dolina.

»Planinski Vestnik« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za celo leto 40.- Din, za inozemstvo 60.- Din. — Naroča, plačuje, reklamira se pri Osrednjem Odboru S. P. D. v Ljubljani. Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tominšek, gimn. ravnatelj v Mariboru.

Za uredništvo odgovarja: Janko Mlakar, profesor v Ljubljani. — Izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani; njegov predstavnik je dr. Fran Tominšek, odvetnik v Ljubljani. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani. (Priloge slik tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani).

Dom na Krvavcu

Fot. dr. Stane Tomiňek